

A *Kőérintő* története Molderben játszódik. Molder lakói rendkívül elfoglaltak. Olyannyira, hogy a felnőttek elfelejtették a múltat, és mivel csakis a jelen tölti be az életüket, nem foglalkoznak a jövővel sem. A gyerekekkel sem foglalkoznak. Ben és May, tanárok szerepben, ülnek egy nagy fa alatt és azon töprengenek, hogy mit tegyenek. Az osztályt arra kértük, hogy lépjenek be a történetünkbe és fogadják el a molderi gyerekek szerepét. A gyerekek egyértelműen azonosultak az elhagyatottság problémájával és ezért szívesen éltek ezzel a lehetőséggel. Ahogy egy kislány fogalmazott: „Nem csak a felnőttek taníthatnak minket, hanem mi is taníthatjuk a felnőtteket.”

Találkoznak Molder legöregebb lakosával, aki azt mondja nekik, hogy kérdéseinkre a választ könnyen megtalálhatjuk magunk körül, csak keresnünk kell azokat. „A holnapot azzal teremtjük meg, amit ma csinálunk”. Nagy utat tesznek meg együtt, a nagy fától, a hegyeken keresztül, az ősi barlanghoz, sötét alagutakon keresztül eljutnak Molder szívébe, mindvégig keresve és gyűjtögetve. Egy elhagyott tojás egy fészekben, az előttünk itt jártak lábnyomai, magok, növények, föld, gyümölcsök, levelek – olyan dolgok, amelyeken bemutathatjuk a változás természetét, és ezzel együtt egy másfajta jövő lehetőségét a felnőtteknek.

Az iskolák nagyon jól fogadták ezt a foglalkozást. A tanárokat lenyűgözte a gyerekek elmélyültsége és a tanulás minősége. Közülük sokan először találkoztak ilyen foglalkozással, és remek lehetőséget kínált számukra a foglalkozást követő feldolgozó munkát segítő tanári segédanyag, amely tartalmazta Dannak a *Kőérintő*hez írt zenéit, CD-lemezen.

A társulat számára rendkívül fontos tapasztalatokat hozott a fiatalabb korosztállyal folytatott munka – ezek olyan tapasztalatok, amelyekre a jövőben építeni szeretnénk. További terveinkben szerepel egy újabb kisgyermeknek szóló foglalkozás elkészítése.

A *Kőérintő* minden napja világosabbá tette azt, hogy a gyermekek nem csak testileg lehettek részesei az utazásnak.

„AZ ÉLET MOLDERBEN KIFORDÍTTJA AZ AGYADAT.”

„KÉNE EGY »GONDOLKOZÓ FÁT« ÜLTETNÜNK
A FELNÖTTEK SZÁMÁRA,
AMI ALÁ LEÜLHETNÉNEK.”

„HA A KÖVEK IS MEG TUDNAK VÁLTOZNI,
AKKOR A FELNÖTTEK MIÉRT NEM?”

Bethlenfalvy Ádám fordítása

Színház és nevelés – néhány intézmény-modell frankofón országokból

Vatai Éva

A frankofón nyelvterület következő országaiból vettem a példákat: Franciaország, Belgium és Kanada (Québec). Oka, hogy ezekben az országokban történt a leglátványosabb változás az elmúlt 15 évben, s a színház és oktatás kapcsolatának ezekben az országokban vannak a legmélyebb nyomai.¹¹

Franciaországban számos ponton kapcsolódik össze a színház és az oktatási rendszer. Az évszázadokig csak „törvénytelen” kapcsolatot 15 éve legalizáltak: s szemben az azelőtti állapotokkal, amikor is az iskolákban műkedvelő tanárok vezetésével, belső anyagi keretből finanszírozott színházi munka folyt, választható tárgyként – először 1985-ben – felbukkant a *dramatikus kifejezés*, majd néhány évvel később a *színház és dramatikus kifejezés* tantárgy. 1986-ban bevezették a választható *színház-érettség* (bár ez a szakérettségi tárgy jelenleg is igen sok vitára ad alapot: vitatják pl. értékelhetőségét és gyakorlati hasznát), mely színház-történeti ismereteken kívül gyakorlati számonkérésből áll. „Erős fakultációs tárgyként” tárgyként is jelen van: ez azt jelenti, hogy heti kettőnél több órás – érettségire felkészítő – tárgy, amely elméleti és gyakorlati blokkot is tartalmaz. E tárgy jelenlegi neve: *expression artistique* (művészi kifejezés: időközben ez a blokk kitágult, ide tartozik az építészet, az alkalmazott művészetek, a zene, a képzőművészetek, a mozi, a video és egyéb vizuális művészetek, az írás és olvasás-műhelyek).

¹¹ Az előadás 2000. október 13-án hangzott el, az I. Országos Színházi Nevelési Konferencián. (A szerk.)

Az 1999-es tanévben a tanulók 3%-a választotta a színházi érettségit, amiből a francia szakemberek számára nyilvánvaló, hogy az e téren kifejtett erőfeszítés megérte!!!).

Ha az iskola ilyen jellegű fakultációt indít, számolnia kell azzal, hogy *kötelezően* színházi szakemberekkel kell együtt dolgoznia: fel kell kérni őket óraadásra, továbbá az érettségi bizottságban is szükségszerű a DRAC-tanári képesítéssel rendelkező szakember jelenléte. A közreműködő színházi szakemberek általában „gyakorló” rendezők vagy színészek, akiket az Oktatási Minisztérium fizet, s nem egyedül dolgoznak a gyerekekkel, hanem a fakultációs csoportot vezető tanárral. Ezt hívják *partenariat*-nak, s ez a francia színház és iskola kapcsolódásának fontos eleme. Az együttműködésben résztvevő színházi tanárokról listát készítettek, s központilag megállapított óradíjon alapuló szerződéssel foglalkoztatják őket. (Az óradíj jelenleg bruttó 200-250 FF körül mozog, s a rendelkezés a Franciaországban igen magas színész-rendező munkanélküliségre is némi megoldást hozott.)

A színház és dramatikus kifejezés jelen van heti két órában tanított „könnyű fakultációs tárgyként” is. Itt év végi gyakorlati vizsgát kell tenni, amely többnyire egy darab bemutatása a csoporttal. Ezt a műhelyt nem kötelező színházi diplomával rendelkező tanárnak tartania, de lehetséges.

Az intézményi oktatási programok bevezetésével 1988 áprilisától kezdve kiemelt kísérleti jellegű *művészeti osztályok* jöttek létre, amelyekben a színház fontos helyet kapott. Ilyen irányú szakképzés folyik többek között Angers, Nantes egy-egy középiskolájában.

A minisztériumi idevonatkozó intézkedései nyomán megnövekedett tanár-, továbbképzés- és segédanyag-szükségletre gyors és hatékony megoldást keresett az Oktatási Minisztérium: a nyolcvanas évek végén létrejött az azóta az IDEA tagszervezeteként működő ANRAT (Association Nationale de Recherche et d'Action Théâtrale – Színházi Munka és Kutatás Országos Egyesülete), egy olyan egyesületet, amelynek jelenleg a párizsi rue Monnier-i székhelyén kívül 50 vidéki kirendeltsége létezik. Célja:

- hogy segítse az oktatás és színház kapcsolódási pontjain létrejövő tevékenységi formákat;
- véleményezze és figyelemmel kísérje e tevékenységi formák színvonalát;
- lehetővé tegye és megkönnyítse a művészek és tanárok együttműködését (*partenariat*);
- elősegítse a kapcsolatfelvételt kulturális és oktatási intézmények között;
- elmélyítse a fiatalok és tanárok ismereteit a modern színház területén;
- nemzetközi szinten kérdéseket vessen fel a színház és oktatás témában;
- és a nagy közönséggel is megismertesse saját célkitűzéseit.

Állandó beiratkozó és tagdíjat fizető tagjai vannak, valamint magántámogatói.

Az intézmény három fő támogatója a Kulturális és Frankofón Ügyek Minisztériuma, az Oktatási Minisztérium Kutatási Csoportja és kisebb mértékben az Ifjúsági Szabadidős és Sportminisztérium. (Megjegyzendő, hogy a kilencvenes évek vége felé a támogatottság mindhárom oldalról drasztikusan csökkent, majd az egyensúly – más forrásokat bevonva – helyreállt.) Örök téma a franciáknál is, hogy kinek a feladata és érdeke a művészeti területek oktatásának, illetve az oktatásban való jelenlétének a támogatása: az oktatási, a kulturális vagy a szabadidős és sporttevékenységeket segítő minisztériumé. A kötélhúzás a kezdetektől fogva ment, s ma is megy, de ma már annak megkérdőjelezése nélkül, hogy kell-e a színház az iskolában.

A tanárok szakmai *továbbképzése* érdekében több továbbképzési programot ajánlottak. Ennek egyikeként híres színházi rendezőket (*Brook, Mnouchkine*), drámaírókat (*Vinaver, Novarina*) hívtak meg, akik több napos kurzusokon tanították a tanárokat a színházi szakma alapfogásaira. Fejlesztették a színházi-oktatási segédanyagok választékát (színházi gyakorlatok könyve, videokazetták stb.). Két partnerkiadójuk a Retz és az Actes-Sud Papiers: ezeknek köszönhetően gyors és mindenhol érzékelhető a könyvpiaci jelenlétük. Legutóbbi nagy vállalkozásuk a francia színházpedagógia kiemelkedő alakjáról, *Jacques Lecoq*-ról készített életmű-film, s Lecoq visszaemlékezéseinek kiadása *Költői test* címen¹². Havonta megjelenő folyóiratuk, a *Színház és oktatás* két évvel ezelőtt egy teljes számot szánt a dráma tanításának, amelynek érdekessége az is, hogy a francia angoltanárok „importálták”, s az angol mint idegen nyelv tanításának eszközeként használják. Az ANRAT mindenütt jelen van, s igen aktív tevékenységet fejt ki mind az oktatási intézmények, mind pedig az oktatásba „belecsöppent” színházi szakemberek körében. Néhány gondolatot idéznék az egyesület nemrégiben megválasztott új elnökének, *Jacques Lassalle*-nak a programbeszédéből, aki maga is színházpedagógus:

„Szüntelenül kapcsolatot kell tartanunk színház és iskola között, de annak figyelembe vételével, hogy azok igen különböznek és mégis jól kiegészítik egymást. (...) Gyakran gondolok arra, hogy a művészetben az a legjobb mester az, aki a legkevésbé tanár.”

¹² A kiadó engedélyével közlünk részleteket az említett könyvből e számunk 14-21. oldalán. (A szerk.)

Az ANRAT-on kívül a nyolcvanas évek közepén egymás után jöttek létre azok az intézmények, amelyek az iskolák és a színház kapcsolatára voltak hivatottak formát találni. Ilyen a párizsi *Maison du Geste et de l'Image*, amely 1983-ban alakult, s elsősorban Párizs város támogatását élvezi. A város szívében, a Les Halles-ban található közepes nagyságú, de igen jól felszerelt épületben színjátszó foglalkozások megtartására és a vizuális kultúra fejlesztésére szolgáló helyiségek vannak (van pl. színházterme, vágószobája, s több, igen jól felszerelt fotólaborja). Iskolai osztályok látogatják, amelyek gyakran éves programot dolgoznak ki a Maison segítségével.

A *Centre National du Théâtre* (CNT – Országos Színházi Központ) is számos ponton kapcsolódik az oktatáshoz. Információs és dokumentációs központ Párizsban, amely az említett három minisztérium és Párizs város támogatásával működik. Hatalmas könyvtára van, s naprakész dokumentációja a társulatokról és előadásokról. Nagy szerepet vállal iskolai és iskolán kívüli képzésekben: pl. előkészítő tanfolyamot tart a Francia Színiakadémiára felvételizőknek.

Egyre több a gyermek és ifjúsági *színházi fesztivál*, másfél éve könyv formában jelent meg – azóta is bővülő – listájuk és leírásuk. Az Oktatási Minisztérium által megjelentetett kiadvány mintegy 110 különböző gyermek és ifjúsági találkozóról számol be. Ezek finanszírozása kommunális, megyei és regionális forrásokból történik.

Belgiumban az oktatási rendszer csak később került kapcsolatba a színházi neveléssel: a belga-vallon színház maga is csak a 60-as években kapott új erőre, addig a Franciaországból importált produkciókkal kellett megelégednie. Jelenleg is a színházi nevelés iskolán kívüli formája a fejlettebb. A belga színházzsociológia neves képviselői a hetvenes évektől kezdve egyre gyakrabban hangoztatták a színház jótékony pedagógiai hatását, s ezek az elvek az oktatási szerveknél is meghallgatásra érdemesnek találtattak. Az 1996-ban útjára indított *Opération Culture et Éducation* (OCE – Kultúra- és Oktatás-művelés) a belga Francia Közösség Minisztériumának támogatását élvezi. Ez a különböző művészeti ágak (mozi, irodalom, tánc, zene, képzőművészet, építészet, műemlékvédelem) területére kiterjesztett nevelési program. A részvétel fakultatív: az az iskola, amelynek a programba illő művészeti-nevelési koncepció alapuló kidolgozott helyi programja van, a tervet pályázatként benyújtja a minisztériumhoz, s a lebonyolításhoz anyagi segítséget kap. A program feltétele az, hogy a művészetet ne csak „tanítsák”, hanem empirikusan és kreatívan közelítsék meg (alkotóműhelyek, színházi előadások stb.). Itt a partnerkapcsolat egy oktatási intézmény és egy társulat, illetve művelődési ház között jön létre. E két millió aktív és rendszeres együttműködésének megteremtése volt a cél a művészeti nevelés érdekében. A program három területet vesz célba: megfigyelés, a kérdés feltevése és megválaszolása a művészet nyelvének és esztétikai kódrendszerének alkalmazásával, valamint a tanulók csoportos és egyéni művészeti tevékenységének fejlesztése. Frappánsabban fogalmazva: a program létrehozói kimondták, hogy a művészet hiányzik az iskolából, pedig művészet nélkül nem létezhet modern gondolkodás. Ha az iskola mondanivalója modern és időszerű akar lenni, akkor meg kell tanítania a művészi gondolkodást és látásmódot is. A *Culture et Education* című kiadványban megjelent az első megvalósítási ciklusban – 1996/97-ben – támogatott 14 pályázat leírása (így is lehet csinálni: így mindenki tudja ki mire és miért kap támogatást!)

A pályázásban maga a *Brüsszeli Nemzeti Színház*(!!!) is részt vett.

A brüsszeli *Montagne Magique*-ot (Varázshegy) 1995-ben alapították. A fiatalok művészeti nevelésével foglalkozó intézmény főképp színházi nevelésre specializálódott, de egyéb művészeti nevelési programokat is pártfogolt és elindított.

Színházi nevelési céljairól beszélve mindenképp meg kell említeni az alapítót, *Roger Deldime* nevét, aki eredetileg színházzsociológus. Több évtizedes kutatómunka és egyetemi oktatás során igazolódni látott néhány fontos gondolatot. *Miért van szüksége a színháznak a fiatalokra, s miért van szüksége a fiataloknak a színházra?* – tette fel a kérdést. A kérdés egyik felére Peter Brook mondatával válaszol: „*Haldoklik az a színház, amely elfelejt a fiatalokhoz szólni.*”

Deldime jó előadások – s nem csupán gyermekszínházi produkciók – nyomában járja a világot, s hívja meg akár Afrikából, Kanadából a gyermekek és fiatalok által feldolgozható előadásokat.

Az alapító másik fontos gondolata az, hogy a színházi nevelés a színházban történik: a színház, a *charme du lieu* (a hely bája) sok minden másra is ösztönözheti a fiatal nézőket (pl. *viselkedés*). Ugyanakkor „*ülve elal szanak a gondolatok*” – vallja Montaigne-nyel együtt. Az előadáshoz hozzátartozik az is, hogy a fiatal nézőket felkészítik rá, majd a látottak kapcsán felmerült kérdéseket azon frissiben megválaszolják, a felgyülemlett érzéseket, gondolatokat szakemberek segítségével levezetik, feldolgozzák.

„*Pedagógia a színházért, a színház által? Sok vitát provokált már ez a kérdés és sokszor osztotta már meg a szakembereket. A színházi előadás áll a színházi nevelés központjában: a témák és történetek me-*

taforikus megközelítése, az idő és a tér költői átalakítása, a gesztusok és mozdulatok jelentése, a hangok kifejezéssel való megtöltése, hangok, formák, anyagok és színek egymásra hatása. A színházi képzés a dramaturgiai és színpadi elemeket alkalmaztatja, a színpadi nyelvet fedeztetni fel, s feladata lehetővé tenni, hogy a fiatalok hozzáértő nézőként értékeljék ezt a művészeti ágat. Teszi ezt azért, hogy szüntelenül finomítsa a színházi előadáshoz való kapcsolatuk és az előadás által teremtett öröm minőségét.” (Roger Deldime)

A Montagne Magique a OCE kidolgozása után mint partnerintézmény vett részt a munkában: a *Théâtre Maat Gulliver* előadását ajánlották fel, s az előadás kapcsán szervezett gyermekek és tanárok számára színházi műhelyeket a másság témájában.

A *Montagne Magique* indulásakor egy brüsszeli belvárosi épület földszintjén kapott helyet. Akkoriban még nem létezett hasonló célú létesítmény. Kezdetben fiatalokhoz szóló előadásokat, színházi műhelyeket, fiataloknak és tanároknak szóló hosszú- és rövidtávú képzéseket ajánlottak. Az első évben aratott óriási siker őket is meglepte.

Öt év alatt ezer előadást tartottak 200 ezer néző előtt, 50 ezer fiatal vett részt különböző színházi tevékenységekben és 3.500 tanár mintegy 150 féle képzési modulban. A nagy érdeklődés következtében kinőtték a Marais utcai ház földszintjét, s az egész épület restaurálása után idén szeptemberben vették birtokba a 2000 m²-nyi területet, ahol három színházterem, a fiatalok fogadására szolgáló helyiségek, dokumentációs központ, atelier-k és irodák vannak. Az ifjúság művészeti, s ezen belül leginkább színházi nevelésének egyik belga központja impozáns helyre került: minden tárgyi és anyagi feltétel adott a 2000. év évadjának megkezdéséhez. Az intézményt Brüsszel városa büszkén vallja a magáénak, s ennek megfelelően tesz erőfeszítéseket támogatására.

Québec-ben sajátos a színház és az iskola viszonya. Jellemző rá, hogy a színház iskolai időn kívüli szabadidős programként jelenik meg, melyet a gyerekek tanítási szünetben (naponta 12 és 14 óra között) művelhetnek. Az intézmény – s itt most az iskolatanács értendő, amelyeknek a szülők is aktív tagjai, akik valós szavazati jogokkal rendelkeznek: ők a *fogyasztók*, akik számára az oktatási intézmények *szolgáltatnak* – maga dönti el, hogy az oktatók közül kit kér fel erre a munkára: műkedvelő tanárt vagy kívülről hívott szakembert. Néhány éve beindult a felsőfokú intézményekben (*Montréal Francia Egyetem*) a színházi tanárképzés, így külön színházpedagógiára szakosodott tanár kerül ki az alap- és középfokú oktatási intézményekbe. Sokan ettől a képzéstől várják, hogy néhány éven belül radikálisan megváltozzon Québec-ben színház és iskola viszonya. (Már érezhető, hogy az intézményekbe gyakorlatra küldött „kistanárok” új módszerekkel ismertetik meg a hagyományos módszerekkel tanító tanárokat, kedvet csinálva ezzel a módszer elsajátításához.)

A legtöbb iskolának nem csupán hockey-csapata, hanem saját improvizációs csapata is van.

A ifjúság gyakran és szívesen jár a „szellemi sporttevékenységnek” számító improvizációs klubokba, melyek *Nemzeti Improvizációs Ligába* tömörülnek.

Québecben van *Drámatanárok Egyesülete* (a dráma itt inkább minden, a színházzal kapcsolatos tevékenységi formára értendő). Ennek a szervezetnek a feladata a kapcsolattartás a minisztérium és az oktatási intézmények között, mint ahogy van a zenetanároknak, a vizuális művészetek tanárainak vagy a tánctanároknak is egyesülete. A miniszter ezekkel a fórumokkal konzultál, de a szakemberek gyakran panaszkodnak arra, hogy a konzultáció csak formális, és inkább politikai, mint szakmai jellegű. Néha előfordul, hogy a minisztérium egy-egy érdekes tanárból és a köré gyűlő emberekből álló pedagógiai csoportot kísérleti munkával bíz meg, vagy tanárokat megbeszélésre hív meg. A minisztérium nagyon ügyel arra, hogy a munkacsoportokban minden Québec-i tartomány képviseltetve legyen és a kutatómunka a külső eredmények figyelembe vételével történjen: itt főleg az Egyesült Államokról van szó. Nincs nemzeti továbbképzési program. A továbbképzéseket igénylő tanárok a társulatok által ajánlott tanfolyamokra iratkoznak be (maszk, commedia dell' arte, darabírás), vagy ún. rövid, illetve hosszú programokra iratkoznak fel az egyetemekre. Kevés az olyan fórum, ahol a tanárok és a szakmabeliek találkozhatnak, mivel a két szektor áthatolhatatlan. Az egyetem feladatai közé tartozik olyan konferenciák rendezése, ahol tanárok és színházi szakemberek együtt gondolkodnak. Ezek az eszmecserek gyakran gyakorlati munkába torkollanak, mert nyilvánvaló, hogy a színházi témában a tanárok alkalmazható technikákra éhesek, s nem elméletekre.

Québec-ben maguknak a társulatoknak van művészeti és pedagógiai irányvonaluk, saját kiépített kapcsolataik az iskolákkal, játszóhelyük (*Színház-Ház*) és elosztójuk (*Les Gros Becs*). E két intézményről szeretnék néhány szót szólni.

A *Színház-Ház* (la Maison Theatre) Montréalban van: a gyerek és ifjúsági darabokat játszó társulatok bemutatóhelye. 1984-ben alakult, s eddig kb. 150 előadást vett be a programjába. Előbb csak színházi előadásó-

kat láthattunk itt, de egyre nagyobb igény lépett fel a tanároknak és a fiataloknak szervezett atelier-k tartására. Jelenleg hirdetnek kurzusokat tanároknak, műhelyeket diákoknak, színháztörténeti látogatást „à la Québécoise” (show-elemekkel tűzdelve). Hozzászoktatták fiatal közönségüket, hogy az előadásokat megelőző időszakban tetszetős „programfüzetet” küldenek nekik, amelyek nemcsak néhány szóban mutatják be az előadást, hanem magyarázzák is azt, kulcsszavakat adnak meg, s feketén-fehéren leírják, mire kell figyelniük. Az osztályok (iskolák) egy-egy előadást „vásárolhatnak meg” a társulattal és a Színház-Házzal előre egyeztetett időpontra. A Színház-Háznak sok közös vonása van a brüsszeli Montagne Magique-kal, de van egy nagy különbség: a Montagne Magique vásárolja az előadásokat, a Színház-Házba a tulajdonos társulatok „hozzák őket”, s ők készítik el az éves programozást. Nagy beleszólásuk van abba, mikor, hogy és mit mutatnak be. Természetesen minden évben van egy-két vendégjáték: általában Franciaországból. Őket a Kulturális Minisztérium, a Québec-i Művészeti Tanács, Montréal Város Tanácsa és a Kanadai Művészeti Tanács finanszírozza, mint a szintársulatokat, s a művészeket általában. A magánszektortól (tejgyárak, utazási irodák stb.) is támogatást kapnak. Általában bevételeik 60%-a származik állami támogatásból, a többi a saját jövedelem. Saját jövedelmi forrásaik közt ott van az előadások és a képzések, rendezvények eladása is.

Québec városában működik a *Les Gros Becs* csoport, amely a társulatok előadásainak elosztásával és értékesítésével foglalkozik. A gyermek- és ifjúsági színházak lapja a kétnyelvű *Théâtre Québec*. Egyrészt az évad fontos előadásairól olvashatunk benne kritikákat, másrészt az iskola – színház téma híreinek fóruma.

Általában elmondható, hogy Québec-ben a művészeti és pedagógiai tevékenységekre adott állami pénzek összege jóval kevesebb, mint Belgiumban vagy Franciaországban. Kanada olyan ország, ahol az ilyen jellegű tevékenységek igen erősen támaszkodnak a magánszektorra. A magánszektor pedig aktívan és dinamikusan segít is őket – anélkül, hogy a reklámozás kényszerével gúzsba kötné a támogatottakat (igen erős törvényi szabályozás létezik az ifjúság körében kifejezhető reklámtevékenységről).

Az utóbbi tizenöt év változásaival rugalmasan lépést tartott a **könyv- és folyóiratkiadás**: hiánypótló kiadványok százai láttak napvilágot. A frankofón színházi segédanyagok kiadásában kétségkívül az ANRAT jeleskedik, akik az Actes-Sud Papiers Kiadóval karöltve nagy horderejű vállalkozásba kezdtek. A tapasztalatok rendszerezésén munkálkodva megkezdték a *Színházi és Oktatási Füzeteket* megjelentetését – eddig ebből több mint tíz szám jelent meg. (Peter Brook: Az unalom a vég című módszertani füzetének részleteit a Drámapedagógiai Magazin 16., 17., és 1999-es különszámában közölte.)

1995-ben lajstromba vettek minden olyan könyvet, amely az ügyet szolgálhatja, s mint segédanyag, illetve kézikönyv felhasználható a színházi alapismeretek, játékelméletek, játékkalkulációk oktatásban való bevezetéséhez (Théâtre-Éducation Bibliographie). Az utóbbi évek nagy újdonsága, a *Mascarille* CD-ROM elkészítése fűződik a nevükhöz – ez a a színházi művek katalógusa.

Emile Lansman, a sokak által ismert belga franciatanár, aki a megalakulás utáni első három évben az IDEA információs és publikációs igazgatója is volt, könyvkiadót alapított, amely többek között az olyan elhanyagolt terület, mint a gyermek- és ifjúsági színjátszás számára írt darabokat kívánta felkutatni, publikálni. Keresése nem pusztán Európára koncentrált, hanem a sokak számára ismeretlen-idegen afrikai színdarabírás gyöngyszemeit is több kötetben adta ki. Az utóbbi években nagy sikernek örvend a Lansman Kiadó Egy színdarab a demokráciáért elnevezésű pályázata, amelyben a szakmában eddig ismeretlen diákok, fiatal szerzők vesznek részt a világ minden tájáról. A termés minden évben gazdag: a kiadó a legjobb darabokat több kötetben jelenteti meg.

A párizsi *Gesztus és Kép Házának* 1996-os érdekes kezdeményezése az az Actes-Sud Papiers kiadóval megjelentetett *Rövid darabok szerzőktől*, majd a siker nyomán felbuzdulva *Rövid darabok másfelől*. A kötetbe gyűjtött színdarabok úgy születtek, hogy tíz neves frankofón író – pl. Michel Azama, Roland Fichet, Yves Lebeau – rendszeresen találkozott azzal a mintegy négyszáz fiatallal, akik rendezők és tanárok irányításával 23 színházi műhelyben dolgoztak. Látván, hogy mi foglalkoztatja őket, szinopszisokat írtak munkájukhoz. A fiatalok elmondták véleményüket a történetről, s improvizációkat készítettek a témában. Hat héten keresztül művészi szimbiózisban éltek a darab írójával, mígnem kialakult a végleges szöveg. Természetesen az író itt az alkotás folyamatáért kapott pénzt, s lemondott a szövegek jogáról, azt a fiatalok szabadon játszhatják. 1997 májusában a Théâtre Paris-Villette-ben s a Francia Nyelvű Nemzetközi Színházban mutatták be a középiskolások ezeket a darabokat, s a bemutatók utolsó napján beszélgetést rendeztek a közös munkáról. Az említett két kötet óriási példányszámban kelt el, minden középiskola könyvtárában hozzáférhető segédanyag lett, s e darabok gyakran bukkannak fel honi fesztiválokon.

